

ИККИЛАМЧИ ХОМАШЁ ИШЛАБ ЧИҚАРИШДА МОБИЛ ИЛОВАНИНГ ЎРНИ

Сайдакбар Махмудхужаев
Инха Университети

Аннотация.

2019-2028 йиллар даврида Ўзбекистон Республикасида маиший чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш стратегияси, мақсад ва вазифаларни белгилаш, уларга эришишнинг самарали йўллари, устувор йўналишлар, шунингдек, узоқ муддатга истиқболли барқарор тизимини шакллантириш ва ривожлантиришда давлат сиёсатини амалга оширишнинг босқичларига йўналтирилган.

Ушбу тизимни шакллантириш маиший чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш соҳасида фойдаланилаётган эски усуллардан бугунги кундаги жаҳон тажрибасида мавжуд бўлган замонавий илғор усулларга ўтиш билан босқичма-босқич ривожланишни назарда тутди.

1. Амалий илмий-техник тадқиқотлар.

Ўзбекистонда маиший чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш масаласи бутун дунёдаги каби долзарб ҳисобланади. Чиқиндилар экологик ҳавфсизликка ва фуқаролар соғлиғига ҳавф солувчи муаммога айланмоқда. Улар атроф муҳитга, хусусан ер ресурслари, ер усти ва ости сувлари, ўрмонлар ва бошқа ўсимликлар, шунингдек, ҳайвонларнинг яшаш муҳити, ҳаво ва атроф муҳитнинг бошқа компонентлари ҳамда объектларига салбий таъсир кўрсатади.

Маиший чиқиндиларнинг ҳосил бўлиши кўп омилларга боғлиқ бўлиб, улардан кўпроқ аҳамиятга эгалари аҳоли даромади, истеъмолчиларнинг хатти-ҳаракати, бозорда янги қадоқланган маҳсулотларнинг пайдо бўлиши ва демографик кўрсаткичлар ҳисобланади.

Савдо тармоқлари (супермаркетлар, гипермаркетлар ва бошқалар) сонининг аҳоли жон бошига ялпи ички маҳсулотнинг ўсиши билан параллель равишда ортиши қадоқланган маҳсулотларни сотиб олиш имконини, шу билан бирга ҳосил бўладиган маиший чиқиндиларнинг ортишига олиб келади. Урбанизация ҳам чиқиндилар ҳосил бўлишига таъсир кўрсатиб, шаҳар ҳудудлари аҳолиси қишлоқ аҳолисига нисбатан кўпроқ чиқинди чиқаради.

Маиший чиқиндиларҳосил бўлишининг бу каби ўсиш суръати аҳолининг яшаш шароити ва республика иқтисодиётининг ўсишини кўрсатади. Бироқ, мазкур соҳа муаммосининг ечимини ҳал этиш мумкин бўлмаган, маиший чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш тизимини модернизациялаш ва такомиллаштиришга тизимли, дастурли ёндашиш зарурияти янада долзарб бўлмоқда.

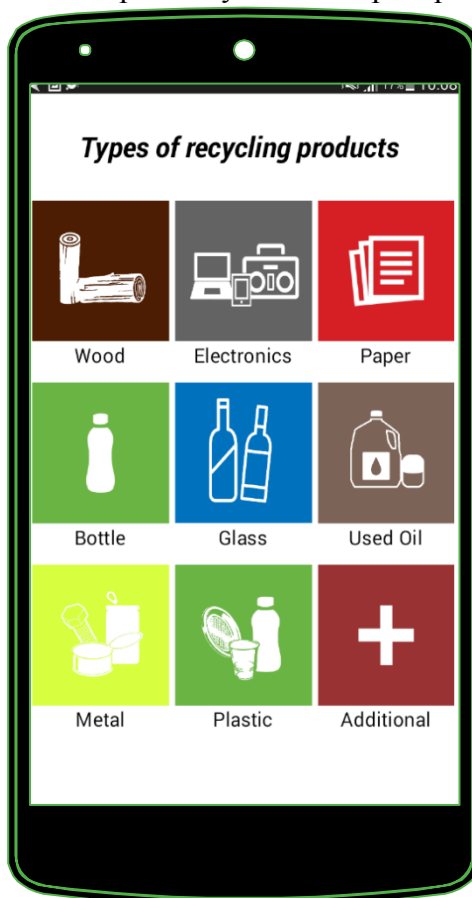
Республикада экологик ҳавфсизликни таъминлаш ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш соҳасида давлат бошқарувини тубдан такомиллаштириш, экологик ҳолатни яхшилаш, чиқиндиларнинг фуқаролар соғлиғига зарарли таъсирининг олдини олиш, аҳоли турмуш даражаси ва сифатини ошириш учун қулай шароитлар яратиш, маиший чиқиндиларни йиғиш, сақлаш, ташиш, утилизация қилиш, қайта ишлаш тизимини янада такомиллаштириш мақсадида мобил илова яратиш ушбу **мақоланинг асосий ғояси ҳисобланади.**

Чиқиндиларни қайта ишлаш соҳасида фойдаланиш учун мобил илова яратиш орқали кенг аҳолини бу фаолиятни юритишга жалб қилиш кўзда тутилган.

Мобил илова, Апп Инвентор платформасида яратилган. Апп Инвентор - бу фойдаланувчидан минимал дастурий билимларни талаб қиладиган муҳити ҳисобланади.

Ушбу муҳит тўғридан-тўғри браузер орқали ишлайди. Қўшимча дастурларни юклаб олиш ва ўрнатиш шарт эмас. Иловаларни Android смартфон, планшетда, ҳатто iPad да ҳам яратилиши мумкин. Ускуна учун асосий талаб экраннинг яхши пикселлар сонига қараб қўйилади. Тайёр иловаларни Play Market га жойлаштирилиши мумкин. Яна шуни таъкидлаш жоизки App Inventor

платформаси ARDUINO мухитини ҳам қўллаб қувватлайди. MIT App 2 платформаси бир неча ҳафтада янгиланиб туради. Янгиланган версияси унинг самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

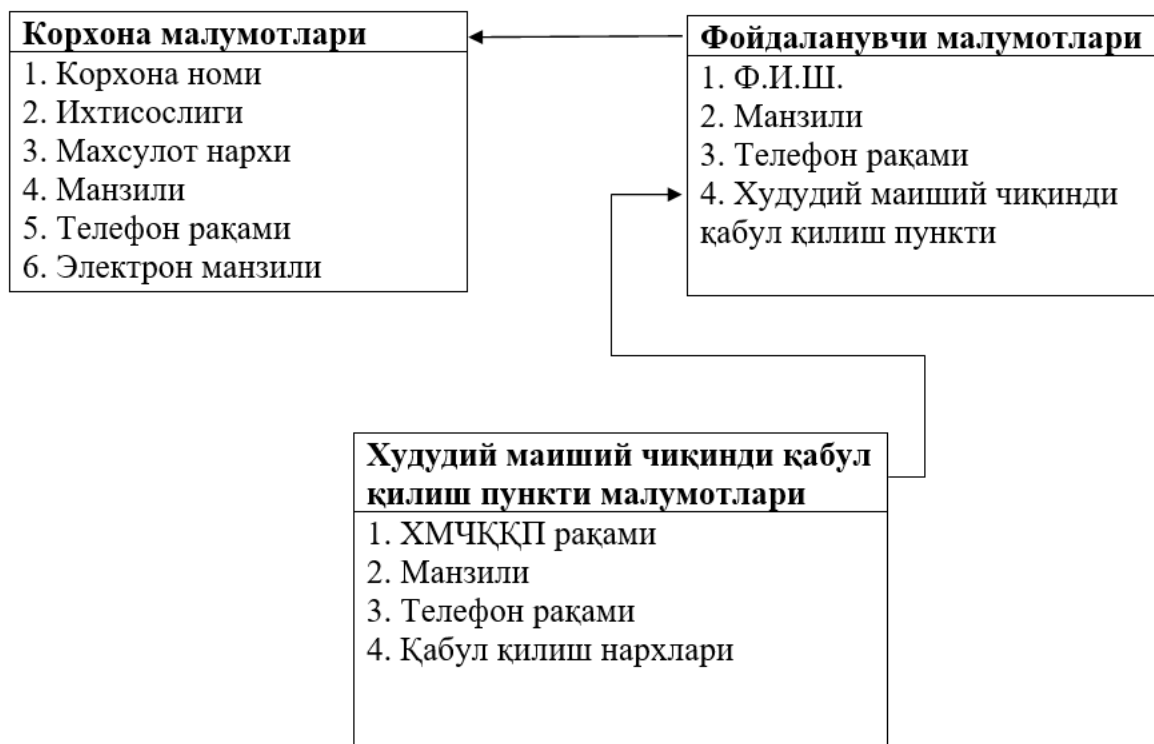

Хар бир яратилаётган мобил илова аниқ қўйилган бир ёки бир нечта масалаларни ҳал қилиши керак бўлади. Ушбу таклиф қилинаётган ғоя асосида фойдаланувчиларга қулай кўринишдаги мобил иловани таклиф қилиниб, давлатимиз экологик жараёни ижобий тарафга ўзгартириш вазифасини ҳал қилишга ёрдам беради.

Бу иловани яратишда маиший чиқиндиларни саралаб йиғишни жорий этиш кўзда тутилмоқда: қайта ишланадиган қаттиқ маиший чиқиндилар (полимерлар, қоғоз ва металл), ҳавфли маиший чиқиндилар (аккумуляторлар, батареякалар, тиббиёт чиқиндилари ва бошқалар), шиша идиш буюмлари ва бошқалар.

2. Илова яратишда энг зарур мақсадлардан бири қайта ишлашга ихтисослашган корхоналар ҳақидаги ҳозирги вақтда актуал бўлган маълумотлар базасини лойиҳалашдан иборат.

Базанинг модели қуйидаги кўринишга эга бўлади:

3. Маълумотлар базасидан фойдаланган ҳолда мобил илова қуйидаги кўринишда ишлаб чиқилади:

4. Ушбу мобил илова асосида қуйидаги натижаларга эришилиши кутилмоқда:

I. Республика бўйича аҳамияти:

- Шахар ва худудларда тозаликка эришилади
- Экологик мувозанат сақланади

II. Аҳоли орасида аҳамиятли жихати:

- Моддий манфаатдорликка эга бўлади
- Қўшимча ишчи ўринлари ратилади
- Экологик маданият ошади

III. Қайта ишлаб чиқарувчиларга аҳамиятли жихати:

- Маиший чиқиндиларни аҳолидан турларга ажратилган ҳолда қабул қилиб олиш имкониятига эга бўлади
- Корхона самарадорлиги ошади

Фойдаланилган адабиётлар:

1. “Beginning Андроид™ 4 Application Development”, by Wei-Meng Lee, printed at Radha Offset, Delhi in 2015, pages – 533.
2. “Android™ Application Development Cookbook”, by Wei-Meng Lee, printed at Sharda Offset Press, Delhi in 2015, pages – 385
3. “Андроид Wireless Application Development Volume I: Андроид Essentials, 3rd Edition”, Published Feb 23, 2014 by Addison-Wesley Professional, pages 449.
4. “Professional Андроид 4Application Development”, Reto Meier – 2014 Published by John Wiley & Sons, pages-787

Интернет ресурслар:

1. <http://www.appinventor.org/book2>
2. <http://www.lex.uz/acts/42423>